

Elena Cârstocea • Monica Columban • Horia Corcheș
Dorina Kudor • Lenuța Sfirlea

Limba și literatura română

PREGĂTIRE COMPLETĂ
pentru clasele a VII-a și a VIII-a
și
pentru Evaluarea Națională

art
educațional

CUPRINS

PARTEA I. Textul literar. Textul nonliterar. Comunicare [7]

TEXTUL LITERAR [7]

I. Genul epic [7]

A. Specii ale genului epic în proză [13]

Basmul [13]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Greuceanu*) [13]

Exemple de compuneri (*Prâslea cel Voinic și merele de aur*) [30]

Schița [37]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Vizită...*, I.L. Caragiale) [37]

Exemple de compuneri (*D-I Goe...*, I.L. Caragiale) [50]

Nuvela [57]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Popa Tanda*, Ioan Slavici) [58]

Exemple de compuneri (*Două loturi*, I.L. Caragiale) [70]

Romanul [76]

Exemple de compuneri având ca text-suport un roman (*Baltagul*, Mihail Sadoveanu) [76]

B. Specii ale genului epic în versuri [81]

Fabula [81]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Căinele și cățelul*, Grigore Alexandrescu) [82]

Exemple de compuneri (*Bivolul și coțofana*, G. Topîrceanu) [91]

Balada populară [95]

Exemple de compuneri (balada populară *Toma Alimoș*) [95]

II. Genul liric [103]

A. Textul liric. Particularități și aplicații [103]

B. Pastelul [120]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Sfârșit de toamnă*, Vasile Alecsandri) [121]

Exemple de compuneri (*Iarna*, Vasile Alecsandri) [130]

III. Genul dramatic [136]

TEXTUL NONLITERAR [143]

Articolul de ziar/de revistă [143]

Anunțul [147]

Știrea [148]

TEXTUL REFLEXIV. TEXTUL IMAGINATIV. TEXTUL ARGUMENTATIV [147]

Compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural [149]

Diverse compuneri descriptive [154]

Diverse compuneri narative [166]

Continuarea unui dialog [171]

Compuneri care presupun exprimarea argumentată a unui punct de vedere [174]

PARTEA A II-A. Limba română. Elemente de construcție a comunicării [183]

FONETICA [185]

VOCABULARUL [188]

MORFOLOGIA [199]

Verbul [199]

Substantivul [211]

Articolul [216]

Pronumele [220]

Numeralul [229]

Adjectivul [235]

Părți de vorbire flexibile. Părți de vorbire neflexibile [239]

Adverbul. Locuțiunea adverbială [240]

Prepoziția. Locuțiunea prepozițională [244]

Conjunția. Locuțiunea conjuncțională [246]

Interjecția [248]

SINTAXA PROPOZIȚIEI. SINTAXA FRAZEI [250]

Subiectul [250]

Propoziția subordonată subiectivă [252]

Predicatul [254]

Propoziția subordonată predicativă [256]

Atributul [258]

Propoziția subordonată atributivă [261]

Complementul direct [262]

Propoziția subordonată completivă directă [264]

Complementul indirect [266]

Propoziția subordonată completivă indirectă [268]

Complementul circumstanțial de loc [270]

Propoziția subordonată circumstanțială de loc [272]

Complementul circumstanțial de timp [274]

Propoziția subordonată circumstanțială de timp [276]

Complementul circumstanțial de mod [278]

Propoziția subordonată circumstanțială de mod [280]

Complementul circumstanțial de cauză [282]

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză [284]

Complementul circumstanțial de scop [286]

Propoziția subordonată circumstanțială de scop [288]

Propoziția subordonată circumstanțială condițională [290]

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă [292]

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă [294]

Ortografie și punctuație [296]

PARTEA A III-A. 50 de modele de subiecte pentru proba scrisă la limba și literatura română, Evaluarea Națională [303]

PARTEA I

Textul literar. Textul nonliterar. Comunicare

TEXTUL LITERAR [7]

I. Genul epic [7]

A. Specii ale genului epic în proză [13]

Basmul [13]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Greuceanu*) [13]

Exemple de compuneri (*Prâslea cel Voinic și merele de aur*) [30]

Schița [37]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Vizită...*, I.L. Caragiale) [37]

Exemple de compuneri (*D-I Goe...*, I.L. Caragiale) [50]

Nuvela [57]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Popa Tanda*, Ioan Slavici) [58]

Exemple de compuneri (*Două loturi*, I.L. Caragiale) [70]

Romanul [76]

Exemple de compuneri având ca text-suport un roman (*Baltagul*, Mihail Sadoveanu) [76]

B. Specii ale genului epic în versuri [81]

Fabula [81]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Câinele și cățelul*, Grigore Alexandrescu) [82]

Exemple de compuneri (*Bivolul și coțofana*, G. Topîrceanu) [91]

Balada populară [95]

Exemple de compuneri (balada populară *Toma Alimoș*) [95]

II. Genul liric [103]

A. Textul liric. Particularități și aplicații [103]

B. Pastelul [120]

Exerciții de înțelegere a unui text (*Sfârșit de toamnă*, Vasile Alecsandri) [121]

Exemple de compuneri (*Jama*, Vasile Alecsandri) [130]

III. Genul dramatic [136]

TEXTUL NONLITERAR [143]

Articolul de ziar/de revistă [143]

Anunțul [147]

Știrea [148]

TEXTUL REFLEXIV. TEXTUL IMAGINATIV. TEXTUL ARGUMENTATIV [149]

Exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural [149]

Diverse compuneri descriptive [154]

Diverse compuneri narative [166]

Continuarea unui dialog [171]

Exprimarea argumentată a unui punct de vedere [174]

TEXTUL LITERAR

Textul literar reprezintă produsul imaginației unui scriitor, având drept scop impresionarea, sensibilizarea cititorului.

I. GENUL EPIC

1 **Ideile principale/ideile secundare**

Ideea principală concentrează informația dintr-o secvență a textului.

Ideea secundară detaliază conținutul secvenței de text din care s-a extras ideea principală.

Pentru formularea ideii principale, e necesar:

- ⇒ să citești integral textul;
- ⇒ să recitești textul, delimitând secvențele care conțin informații distincte referitoare la o singură acțiune realizată de unul sau de mai multe personaje;
- ⇒ să exprimi informația esențializată într-un singur enunț (propoziție sau frază scurtă).

Pentru formularea ideii secundare, e necesar:

- ⇒ să recitești secvența de text din care ai extras ideea principală;
- ⇒ să identifici informația prin care se completează ideea principală cu detalii semnificative;
- ⇒ să exprimi informația care detaliază ideea principală în una sau mai multe propoziții.

2 **Planul simplu și dezvoltat de idei**

Ideile principale așezate în succesiunea lor din text constituie planul simplu de idei.

Ideile principale și ideile secundare alcătuiesc planul dezvoltat de idei.

- ⇒ *Planul simplu de idei este firul roșu al acțiunii, în ordinea apariției întâmplărilor în text. Pe baza planului simplu de idei și a unor detalii necesare din planul dezvoltat de idei se redactează rezumatul textului.*

3 Rezumatul

Este un tip de compunere care presupune prezentarea faptelor, evenimentelor într-o formă concisă, clară, eliminând detaliile ne semnificative pentru înțelegerea logicii textului.

Redactarea unui rezumat presupune:

- ⇒ *cunoașterea textului, prin lecturi succesive;*
- ⇒ *formularea ideilor principale sub forma unor enunțuri scurte;*
- ⇒ *transformarea ideilor principale în enunțuri mai lungi, prin selectarea unor detalii semnificative și necesare, din ideile secundare;*
- ⇒ *precizarea personajelor implicate în acțiune;*
- ⇒ *respectarea succesiunii întâmplărilor;*
- ⇒ *utilizarea timpului prezent sau perfect compus;*
- ⇒ *folosirea ponderată a verbelor la gerunziu și la participiu pentru concentrarea informației;*
- ⇒ *eliminarea pasajelor descriptive;*
- ⇒ *evitarea repetițiilor, a arhaismelor și a regionalismelor;*
- ⇒ *relatarea la persoana a III-a;*
- ⇒ *trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, fără dialog inserat;*
- ⇒ *relatarea obiectivă, fără comentarii proprii și fără citate;*
- ⇒ *utilizarea cuvintelor de legătură care asigură cursivitatea rezumatului (de exemplu: după aceea, apoi, mai târziu, în același timp, din această cauză etc.)*
- ⇒ *respectarea normelor de exprimare, de ortografie, de punctuație și de așezare a textului în pagină.*

4 Indicii de timp și de spațiu

Indicii de timp marchează succesiunea și durata întâmplărilor.
Indicii de spațiu fixează locul în care se desfășoară întâmplările.

- ⇒ *Pentru identificarea indicilor de timp caută în text adverbe de timp, substantive care denumesc părți ale zilei/ale săptămânii, precum și luni, anotimpuri, ani, numerale care indică ora etc.*
- ⇒ *Pentru identificarea indicilor de spațiu, identifică în text cuvinte care indică locul acțiunii: adverbe de loc, substantive. Spațiul poate fi:*
  - *exterior (natura, pădurea, lacul) sau interior (camera, casa);*
  - *real (orașul, satul) sau imaginar/fantastic (împărăția zmeilor, tărâmul de dincolo);*
  - *terestru (grădina, strada) sau cosmic (cerul, luna, stelele).*

5 Subiectul operei literare, momentele subiectului

Subiectul reprezintă totalitatea întâmplărilor pe care textul literar le surprinde, manifestate în spațiu și în timp.

Subiectul este organizat, de regulă, într-o succesiune de momente:

1. *expozițiunea – surprinde situația inițială;*

2. intriga – surprinde momentul care provoacă un conflict, în urma căruia se va desfășura acțiunea;
  3. desfășurarea acțiunii – surprinde succesiunea de evenimente declanșate de intrigă;
  4. punctul culminant – este momentul cu cea mai mare încărcătură de tensiune;
  5. deznodământul – surprinde rezolvarea conflictului.
- Uneori, mai ales în operele literare moderne, momentele propriu-zise ale subiectului nu pot fi delimitate strict sau nu respectă această ordine.

Pentru identificarea momentelor subiectului fii atent la următoarele aspecte:

- ⇒ *expozițiunea surprinde adeseori indicii generali de timp și de spațiu; de asemenea, sunt introduse în scenă personajele; este un moment lipsit de tensiune, adesea cuprinde elemente descriptive;*
- ⇒ *intriga declanșează conflictul, este un moment tensionat, de scurtă durată; personajele devin mai active, se pun în mișcare;*
- ⇒ *desfășurarea acțiunii este momentul cel mai amplu, surprinde o succesiune de evenimente mai mult sau mai puțin tensionate, răsturnări de situații;*
- ⇒ *punctul culminant este momentul în care criza personajelor este maximă și pare că nu mai are nicio rezolvare; este un moment de scurtă întindere;*
- ⇒ *deznodământul surprinde o stare de echilibru, instaurată prin rezolvarea conflictului; în unele opere literare, deznodământul poate lipsi, lăsând cititorul să-și imagineze cum se va rezolva conflictul.*

6 Personajele (clasificare, modalități de caracterizare, relații între personaje)

Personajul are o identitate ficțională și nu se confundă cu o persoană reală, chiar dacă are un model din realitate.

Personajele pot fi:

- principale, secundare, episodice;
- individuale, colective;
- exponențiale/reprezentative.

Caracterizarea personajului se realizează prin modalități:

a. directe:

- vocea naratorului; • vocea altor personaje; • autocaracterizare.

b. indirecte:

- fapte; • atitudini; • limbaj; • relația cu alte personaje;
- mediul în care trăiește; • vestimentație.

Pentru a caracteriza un personaj din text:

- ⇒ *recitește cu atenție textul;*
- ⇒ *precizează statutul personajului în funcție de:*
  - gradul de participare la acțiune (principal, secundar, episodice);
  - gradul de individualizare (individual, colectiv);
  - gradul în care ilustrează un comportament uman (exponențiale/reprezentative).
- ⇒ *selectează citate semnificative pentru a ilustra trăsăturile fizice și morale, precum și modalitățile de caracterizare;*

- ⇒ *exemplifică mijloacele/procedeele de caracterizare identificate;*
- ⇒ *numește trăsăturile personajului pentru care ai optat;*
- ⇒ *ilustrează trăsăturile, prin citate comentate sau prin referire la întâmplări/la situații semnificative;*
- ⇒ *prezintă relația dintre personajul ales și alte personaje ale operei;*
- ⇒ *menționează modurile de expunere și mijloacele de expresivitate artistică prin care se realizează portretul personajului;*
- ⇒ *organizează textul în paragrafe și alineate;*
- ⇒ *recitește textul pentru a corecta eventualele greșeli de ortografie și de punctuație;*
- ⇒ *exprimă-te clar, urmărind legătura între idei;*
- ⇒ *folosește ghilimelele pentru fragmentele citate;*
- ⇒ *utilizează doar cuvinte al căror sens îl cunoști.*

7 Naratorul

Naratorul (povestitorul) este o voce din text și nu se confundă cu autorul. Naratorul relatează fapte și întâmplări și poate fi:

- *subiectiv* (implicat afectiv, marca definitorie a implicării fiind relatarea la persoana I singular, ceea ce presupune perspectiva/viziunea proprie asupra evenimentelor relatate);
- *obiectiv* (detașat/neimplicat afectiv);
- *omniscient* (este singurul care știe cum gândesc și acționează personajele, în spatele cărora se află și pe care le prezintă în diferite ipostaze/înfățișări și situații);
- *narator-personaj*, personaj în propria narațiune;
- o „voce” care relatează și care nu poate fi identificată cu cineva anume.

Pentru a identifica statutul naratorului, urmărește:

- ⇒ *persoana verbului și a pronomelui:*
  - *dacă relatarea se face la persoana I, atunci naratorul este și personaj;*
  - *dacă relatarea se face la persoana a III-a, atunci naratorul nu este personaj, fiind o voce impersonală.*
- ⇒ *cuvinte/sintagme care indică implicarea afectivă:*
  - *dacă există comentarii subiective, interjecții, construcții în vocativ, verbe la imperativ, punctuație expresivă, atunci naratorul este subiectiv;*
  - *dacă relatarea este neutră, fără mărci ale subiectivității, atunci naratorul este obiectiv.*

8 Moduri de expunere (narațiune, descriere, dialog, monolog)

Narațiunea este un mod de expunere prin care se prezintă o succesiune de întâmplări petrecute într-o ordine temporală.

Descrierea este un mod de expunere care constă în prezentarea sugestivă a unor obiecte, fenomene, situații, personaje etc. Are rolul de a întrerupe ritmul epic.

Dialogul este modul de expunere care constă într-o succesiune de replici, prin care se reproduce o discuție între două sau mai multe personaje. Are rolul de a dinamiza acțiunea, de a caracteriza personajele, de a crea impresia de autenticitate.

Monologul este un mod de expunere care constă în exprimarea unor idei/sentimente de către personaj, fără a presupune un răspuns din partea celorlalte personaje.

Narațiunea se identifică prin:

- ⇒ acțiunea derulată în timp și spațiu;
- ⇒ prezența personajelor;
- ⇒ frecvența verbelor.

Descrierea se identifică prin:

- ⇒ frecvența substantivelor și a adjectivelor;
- ⇒ numărul redus al verbelor, care sunt folosite mai ales la modul indicativ, timpul imperfect.

Dialogul se identifică prin:

- ⇒ prezența liniei de dialog;
- ⇒ folosirea construcțiilor în cazul vocativ;
- ⇒ prezența unor verbe ca: a spune, a zice, a afirma, a ruga, a întreba etc., prin care naratorul face explicite replicile personajelor.

Monologul se identifică prin:

- ⇒ vorbirea neîntreruptă a unui personaj;
- ⇒ absența replicilor.

9 Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

Este modalitatea de a prezenta și susține o opinie prin argumente convingătoare.

Exprimarea opiniei presupune:

- ⇒ formularea opiniei;
- ⇒ identificarea a cel puțin 1-2 argumente extrase din text care să exemplifice și să susțină opinia formulată;
- ⇒ folosirea citatelor care să ilustreze propriile afirmații;
- ⇒ utilizarea unor mijloace lingvistice adecvate: verbe de opinie – a crede, a considera, a presupune etc.; adverbe/locuțiuni adverbiale de mod folosite ca indici ai subiectivității – probabil, desigur, fără îndoială, cu siguranță etc.; conjuncții/locuțiuni conjuncționale cu rol argumentativ – deoarece, din cauză că, încât, ca să, așadar etc.; conectori argumentativi – în primul rând, de fapt, prin urmare etc.;
- ⇒ respectarea logicii argumentării;
- ⇒ formularea unei concluzii succinte și clare.

10 Argumentarea apartenenței la genul epic

Un text se încadrează în genul epic dacă:

- există acțiune plasată în timp și spațiu;
- acțiunea este realizată de către personaje;
- întâmplările sunt relatate de către un narator, prin îmbinarea modurilor de expunere;

- narațiunea este modul de expunere preponderent;
- gândurile, ideile și sentimentele autorului sunt exprimate în mod indirect.

Redactarea unei compuneri în care să argumentezi încadrarea unui text în genul epic presupune existența celor trei părți: introducere, cuprins și încheiere.

Introducere

- ⇒ precizează autorul și titlul operei alese;
- ⇒ stabilește tema textului;
- ⇒ încadrează opera în genul literar indicat (formulează ipoteza).

Cuprins

- ⇒ prezintă caracteristicile genului epic:
  - apare vocea naratorului, care relatează fapte și întâmplări la persoana a III-a sau la persoana I;
  - principalul mod de expunere este narațiunea;
  - prin descriere se fixează cadrul întâmplărilor, se redă atmosfera acțiunii, se încetinește ritmul acesteia și se caracterizează în mod direct personajele;
  - dialogul dinamizează acțiunea, fiind și o modalitate de a pune în lumină relațiile dintre personaje;
  - faptele și întâmplările sunt plasate într-un cadru spațio-temporal și sunt săvârșite de către personaje.
- ⇒ exemplifică aceste caracteristici pe baza operei studiate de tine;
- ⇒ prezintă, în rezumat, acțiunea textului;
- ⇒ evidențiază elementele de spațiu și de timp;
- ⇒ prezintă succint personajele textului;
- ⇒ caracterizează sumar personajul principal;
- ⇒ exprimă-ți opinia cu privire la mesajul textului: utilizează, pentru aceasta, verbe precum – a crede, a considera etc.; adverbe de mod – posibil, probabil, desigur etc.; cuvinte cu rol argumentativ – pentru că, încât, așadar etc.

Încheiere

- ⇒ încheie compunerea printr-o concluzie, în care să sintetizezi trăsăturile genului epic și să precizezi că acestea se regăsesc în opera literară studiată de tine.

Nu uita!

- ⇒ organizează textul în paragrafe și alineate;
- ⇒ recitește textul pentru a corecta eventualele greșeli de ortografie și de punctuație;
- ⇒ exprimă-te clar, urmărind legătura între idei;
- ⇒ folosește ghilimelele pentru fragmente citate;
- ⇒ utilizează doar cuvinte al căror sens îl cunoști;
- ⇒ scrie ordonat, îngrijit, fără ștersături.

11 Argumentarea apartenenței la specie

- ⇒ **Notă!** Vei respecta structura de la argumentarea apartenenței la genul epic, doar că vei scrie trăsăturile speciei pe care ai ales-o!

A.

SPECII ALE GENULUI EPIC ÎN PROZĂ

BASMUL

Basmul este o specie a genului epic, în care întâmplări reale, obișnuite, se împletesc cu cele neobișnuite, fabuloase. Personajele basmului au puteri supranaturale, reprezentând binele și răul (frumusețea, inteligența, bunătatea, respectiv forța brută, răutatea, egoismul). Din confruntarea celor două forțe, binele iese întotdeauna învingător.

1

EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT

Text-suport: *Greuceanu*

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și se numea împăratul Roșu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, niște zmei furaseră soarele și luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea de știre tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă și încă jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.

Mulți voinici se potricăliseră semețindu-se cu ușurință că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; și când la treabă, hât în sus, hât în jos, da din colț în colț și nu știa de unde s-o înceapă și unde s-o sfârșească, vezi că nu toate muștele fac miere. Împăratul însă se ținu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind și el de făgăduința împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai își luă inima în dinți, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu și pe voinicia sa, și plecă și el la împăratul să se închine cu slujba.

Pe drum se întâlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărătești îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu niște gadine. Ei erau triști, bieții oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu niște vorbe așa de dulci, încât le mai veni nițică inimă, că era și meșter la cuvânt Greuceanu nostru.

El își puse nădejdea în întâmplarea aceasta și își zise: „îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare.”

Și astfel, poftorindu-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfățișându-se la împăratul, atâtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atâtea meșteșug puse în vorbirea sa, încât și împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult, și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiră că toată viața lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce și făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către Măria Ta să scoată de la zmei soarele și luna pe care le-a hrăpit de pe cer, și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către Măria Ta. Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi încerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspuse împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă din hotărârea mea. Și aceasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bună-voia mea.

Se învoiră, și preste câteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu fața curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-Pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai mare meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși într-o cămară Greuceanu cu Faurul-Pământului și se sfătuiră.

Și, după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-Pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să arză cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu și frate-său merseră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară, și plânseră ca niște copii.

Mai nainte d-a se despărți, își împărțiră câte o basma și se înțeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit.“ Mai înfipse și un cuțit în pământ și ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit.“ Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțârcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-Pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și, uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mămă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vadă minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost și nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteștrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori preste cap și se făcu o muscă și intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codru Verde și acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, știa acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde și aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții și tartorul cel mare despre ziuă.

Așteptând Greuceanu acolo, iată mare, că zmeul cel mai mic se întorcea și, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată și sări înapoi de șapte pași. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieși pe pod și strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul și se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până în genuchi. Aduse și Greuceanu pe zmeu și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leșul zmeului și al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopții, veni și fratele cel mare al zmeului, și calul lui sări de șaptesprezece pași înapoi. El zise ca și frate-său, iară Greuceanu îi răspunse și lui ca și celui dintâi.

Ieșind de sub pod, se luă la trântă și cu acest zmeu.

Și unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse și el pe zmeu o dată, mi-l trânti și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul cu paloșul. Aruncându-i și mortăciunea acestuia și a calului său sub pod, se puse iarăși de se odihni.

Când despre zori, unde venea, mare, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, [de] cătrănit ce era, și când ajunse la capul podului, sări calul lui șaptezeci și șapte de pași înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare, și unde răcni:

— Ah, mâncate-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de Aur; și încă și pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata și îl voi culca la pământ.

Atunci, ieșind și Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în suliți să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul și se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură și se rupseră săbiile; în suliți se loviră ce se loviră și se rupseră sulițile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul; și strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând

de seamă ce are de gând zmeul, se umflă și se încordă în vine și nu păți nimic, apoi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aștepta, de-i pârâi oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, și osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise și Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ți-oi da de mâncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astâmpără setea; căci însetoșaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trântindu-mi-l îl băgă în pământ până în gât și-i puse piciorul pe cap, ținându-l așa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-ți-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață dacă îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul și-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, și, ducându-se Greuceanu la cula din Codru Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mâna dreaptă soarele și în cea stângă luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și laudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu de a izbândit împotriva împielițașilor vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrățișară și, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai răsuflă și caii, iară până una, alta să culeagă și câteva pere, spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi d-ta? Unde începu a curge niște sânge și venin scârbos și un glas se auzi din pom, zicând:

— Mă mâncași friptă, Greucene, precum ai mâncat și pre bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr, decăt praf și cenușe; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merseră ce merseră, deteră preste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturei și cu apă limpede și rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici nițel, ca să ne mai odihnim căișorii. Iar noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

— Așa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloșul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă și o culcă la pământ; după aceea împunse și în fundul fântânei și a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca și din tulpina florii, și umplu văzduhul de un miros grețos. Praf și țărână rămase și din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină și izvor ca să învenineze pe Greuceanu și să-l omoare.

Și scăpând și d-această pacoste, încălecară și plecară la drum, repede ca vântul; când ce să vezi d-ta? Unde se luase după dâșșii scorpia de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer și cu alta în pământ ca să înghiță pe Greuceanu și mai multe nu; și avea de ce să fie cătrănită și amarătă: căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri.

Greuceanu simțind că s-a luat după dâșșii zmeoaica cea bătrână, zise frățină-său:

— Ia te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul și lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcărăie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-Pământului.

Aci, cum descălecară, se închise în făuriște. Pe urma lor iaca și zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la șiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în față. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă și făcu o gaură în părete. Dară Faurul-Pământului se aținea cu chipul lui Greuceanu cel de fier; ce arse în foc de sărea scânteii din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-Pământului îi băgă în gură chipul de fier roșu ca focul și i-l vârî pe gât. Ea, înghiort! înghiți și pe loc și crăpă. Nu trecu mult și stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier și astfel scăpară și de dânsa.

Faurul-Pământului deschise ușa făuriștei, ieși afară și se veseliră trei zile și trei nopți de așa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călților să facă lui Greuceanu o căruță cu trei cai cu totul și cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor și le dete duh de viață.

Luându-și ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-Pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun și porni la Roșu-Împărat ca să-și primească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră și poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruță un cal și-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roșu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârșită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruță, trecu pre lângă un diavol șchiop carele ținea calea drumeților ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt și-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ți-ai pierdut cuiul, du-te de ți-l caută.

Greuceanu sărind din căruță, își uită acolo paloșul, din greșeală. Iară când el își căuta cuiul, diavolul îi fură paloșul, apoi, așezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap și se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înțepeni bine, se urcă în căruță, și pe ici ți-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloșul îi lipsește.

Ascultați acum și vă minunați, boieri d-voastră, de pățania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai împăratului Roșu ce făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe

fata împăratului. Ba încă și rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împelițatul știa că Greuceanu, fără paloș, era și el om ca toți oamenii. Puterea lui în paloș era; fără paloș era necunoscut. Îi fură paloșul și-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfățișă la împăratul și îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i și paloșul, și începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele și luna de la zmei, vine și fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul și zise că acela este un amăgitor și trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucru fiind sfârșit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, și mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult și iată că sosește și Greuceanu și, înfățișându-se la împăratul, acesta nu știa între care să aleagă.

Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-și putea da seamă de cum paloșul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă și Greuceanu că-i lipsește paloșul și tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decât după ce-și găsise cuiul de la osie și se întorcea la căruța cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate, zise el, toată lumea știe că ești om drept. Te rog să-mi faci și mie dreptate. Mult ai așteptat, mai așteaptă, rogu-te încă puțin și vei vedea cu ochii adevărului.

Priimi împăratul a mai aștepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăși în căruța lui cu cai cu tot de fier și într-un suflet merse, până ce ajunsese la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruță.

— Ființă netrebnică și păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloșul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu buzdugan cu totul și cu totul de oțel, și unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Și lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura și a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia își întea loviturile, și dete, și dete, până o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, câtă prin pulberea ce mai rămăsese, și-și găsi Greuceanu paloșul ce-i furase Satana.

Îl luă și, fără nicio clipă de odihnă, veni și se înfățișă iarăși la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic nerușinat care a voit să te amăgească, spre a ne înțelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni și văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure și-și ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloșul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare și de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare și se făcu o nuntă d-alea împărăteștile, și se încinse niște veselii care ținură trei săptămâni...

Și eu încălecai p-o șea, și vă povestii d-voastră așa.

a. Idei principale. Idei secundare. Planul simplu și planul dezvoltat

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

.....
.....
.....

2. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

.....
.....
.....
.....

3. Delimitează textul în fragmente corespunzătoare succesiunii întâmplărilor.

4. Ordonează următoarele idei principale, respectând succesiunea întâmplărilor din text.

Faurul-Pământului face o mască de fier după chipul lui Greuceanu.

Greuceanu pornește la drum alături de fratele său și poposesc la Faurul-Pământului.

Cei doi frați se despart la o răscruce de drumuri.

Ajuns la casa zmeilor, Greuceanu se dă peste cap, se transformă în porumbel și se așază pe o creangă.

Greuceanu se transformă în muscă, ascultă sfatul zmeoaicelor și apoi se ascunde sub un pod.

Fratele lui Greuceanu se întoarce după o vreme la răscruce, văzând că soarele și luna sunt din nou pe cer.

Fata cea mare a zmeului le spune mamei sale și surorii mai mici că acea pasăre pare a avea ochii lui Greuceanu.

Când vine zmeul cel mic, Greuceanu iese de sub pod și după o luptă scurtă, îi taie capul.

5. Alcătuieste planul dezvoltat de idei al textului *Greuceanu*, continuând modelul dat:

Idei principale	Idei secundare
<ul style="list-style-type: none"> • Greuceanu se hotărăște să încerce să găsească soarele și luna.	<ul style="list-style-type: none"> • Greuceanu pornește către împărat să ceară învoire. • Greuceanu întâlnește doi supuși condamnați la moarte pentru dezertare. • Greuceanu își propune să obțină de la împărat iertarea supușilor. • Împăratul este convins de Greuceanu să îi ierte pe cei doi. • Greuceanu îi mărturisește împăratului că vrea să caute soarele și luna și îi cere sprijin. • Împăratul este de acord, dar nu se abate de la hotărârea de a-l pedepsi dacă nu reușește. • Greuceanu acceptă provocarea și după ce se pregătește, pleacă.